

Кейс: Ауыл әкімдерін тікелей сайлау

Ауыл халқының өмір сүру сапасын арттыру және Қазақстанның ауыл аумақтарын тұрақты дамыту Мемлекеттік басқарудың аса маңызды міндеті болып табылады. Соңғы жылдардағы зерттеулер көрсеткендей, ауылдың әлеуметтік құрылымы урбанизация, көші-қон процестері әсерінің өсуі, экономикалық қызмет жағдайларының өзгеруі және тағы басқалар сияқты жаһандық тенденцияларға байланысты бірқатар өзгерістерге ұшырап отыр. Бұл өз кезегінде ауылдық аумақтарды дамытуды басқару құралдарының жиынтығын оңтайландыруды талап етеді.

Қазіргі уақытта республикада аудандық маңызы бар 2345 қала, ауылдар мен кенттер бар. Ауылдық елді мекендерде халықтың 40% - ға жуығы тұрады. Әкім аппараты бар ауылдар саны 2 мыңнан астам ауылды құрайды, тиісінше ауылдық аумақтарды басқарудың тиімді тетіктерін құру көптеген қазақстандықтардың мүдделерін қозғайды.

Осыған байланысты, Президент Қасым-Жомарт Тоқаев өзінің 2020 жылғы 1 қыркүйектегі «Қазақстан жаңа нақты ахуалда: іс-қимыл уақыты» атты Жолдауында ауыл әкімдерін тікелей сайлауды енгізу қажеттігі туралы мәлімдеді. Мемлекет басшысы мұны елді демократияландырудағы және жергілікті басқару институттарын нығайтудағы маңызды қадам деп атады¹. Президент Жолдауын іске асыру үшін ҚР Ұлттық экономика министрлігі аудандық маңызы бар қалалардың, ауылдардың, кенттердің, ауылдық округтердің әкімдерін тікелей сайлауды енгізуге арналған тиісті түзетулерді әзірледі.

Кандидаттарды ұсынудың екі негізгі түрі белгіленді бұл өз мүшелерінің арасынан Саяси партиялар ұсынған кандидаттар, сондай-ақ өзін-өзі ұсынған кандидаттар, олар дауыс беруге құқығы бар сайлаушылардың жалпы санының кемінде 1%-ы бойынша қол қоюды қолдауға ұсынуы керек.

Сонымен қатар, кандидаттар болмаған не бір ғана кандидат ұсынылған жағдайда, аудан (облыстық маңызы бар қала) әкіміне бұл ретте оны тиісті ауылдық округтің жергілікті қоғамдастық жиналысымен алдын ала келісе отырып, қосымша кандидат ұсыну құқығы берілетін болады. Бұл шара сайлаудың өтуі үшін және сайлаушылардың әкімді таңдауда баламасы болуы үшін қарастырылған.

Оқуға түсушілерге арналған сұрақ:

1. Осы реформаның Қазақстанды саяси жаңғырту бағдарламасын заңнамалық қамтамасыз етуге әсерін бағалаңыз.
2. Сіздің ойыңызша, Қазақстандағы жергілікті өзін-өзі басқару институтын жетілдіру үшін қандай шаралар қабылдануы тиіс?

¹ https://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/poslanie-glavy-gosudarstva-kasym-zhomarta-tokaeva-narodu-kazahstana-1-sentyabrya-2020-g